

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ (2549) ได้รายงานไว้ว่า จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมด 12,570,408 ไร่ อำเภอเมืองเชียงใหม่มีพื้นที่ทั้งหมด 103,993 ไร่ และมีพื้นที่การเกษตรของจังหวัดเชียงใหม่ เฉลี่ย 56,501.83 ไร่ โดยอำเภอเมืองเชียงใหม่มีพื้นที่การเกษตร 9,079 ไร่ จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรมเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 17 ส่วนอำเภอเมืองเชียงใหม่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 8.73 และอำเภอเมืองเชียงใหม่มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 110,303 ครัวเรือน มีจำนวนครัวเรือนเกษตร 3,847 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 3.49 สภาพภูมิอากาศ โดยทั่วไปของอำเภอเมืองเชียงใหม่ มีอากาศเย็นสบาย ดินฟ้าอากาศเหมาะแก่การเกษตรกรรมฤดูหนาว มีอุณหภูมิ 4-5 องศาเซลเซียส ฤดูร้อน มีอุณหภูมิสูงสุด 35-40 องศาเซลเซียส ฤดูฝน (ก.ค.-ก.ย.) ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปี 1,225 มิลลิเมตร ด้านเกษตรกรรมในอำเภอเมืองเชียงใหม่มีผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ทำนาปลูกข้าว ถั่วลิสง ถั่วเหลือง สตอเบอร์รี่ แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ (แม่น้ำ/บึง/คลอง) น้ำแม่ข่า, น้ำแม่คาว, ห้วยแก้ว

ศิณีชัย (2538) ได้กล่าวว่า ถึงแม้ภาคเกษตรกรรมจะเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อการรองรับการเติบโตของภาคการผลิตอื่นและมีส่วนในการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ผ่านมา หากฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรกลับตกต่ำกว่ากลุ่มคนในภาคการผลิตอื่นทั้งหมดเป็นที่ทราบกันดีว่าเกษตรกรรายย่อยกำลังตกอยู่ในภาวะหนี้สินท่วมท้น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นคือยิ่งประเทศมีความเจริญเติบโตและพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้นเท่าใดช่องว่างระหว่างรายได้ของเกษตรกรกับกลุ่มคนในภาคการผลิตอื่นยิ่งถี่ยิบตัวสูงมากขึ้นเท่านั้น

สินเชื่อเพื่อการเกษตร กลายเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตในชนบทให้รวดเร็วยิ่งขึ้น กระบวนการปล่อยสินเชื่อของสถาบันการเงินภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธ.ก.ส. ดำเนินไปพร้อมกับเงื่อนไขที่สนับสนุนและส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตเคมีภัณฑ์ และเครื่องจักรกลการเกษตรที่ทันสมัยมากขึ้น และด้วยมาตรการโน้มน้าวและส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานส่งเสริมการเกษตร และสถาบันการเงินของรัฐ ภายในช่วงเวลาไม่ถึงสี่ทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการเกษตรในชนบทได้ถูกเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง กลายเป็นระบบเกษตรที่ต้องพึ่งพิงปัจจัยการผลิตภายนอกมีความต้องการในการใช้ปัจจัยการผลิตเคมีภัณฑ์ และเครื่องจักรกลการเกษตรอย่างชนิดที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตขนาดใหญ่นี้ได้ส่งผล

ต่อการเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตของเกษตรกร เกษตรกรรายย่อยประสบปัญหาขาดทุนการผลิต ในขณะที่เกษตรกรรายใหญ่ต้องการขยายพื้นที่การผลิตให้มากที่สุดเพื่อให้เกิดความคุ้มทุน

จตุรงค์ (2549) กล่าวว่า วิฤติทางเศรษฐกิจครั้งล่าสุดที่มีผลกระทบต่อสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างทั่วด้านคือ วิฤติทางเศรษฐกิจในปี 2540 ส่งผลให้อุปสงค์ภายในประเทศหดตัวลง อัตราการว่างงาน ซึ่งรวมทั้งการว่างงานตามฤดูกาลเพิ่มขึ้น ความยากจนในชนบท เพิ่มขึ้น ชนบทในปัจจุบันนี้ยังคงเต็มไปด้วยปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ความยากจน หนี้สิน การไร้ที่ทำกิน การอพยพแรงงาน การเข้าไม่ถึงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต ผู้สูงอายุ ผู้พิการไม่ได้รับสวัสดิการ เด็กยากจนไม่ได้รับการศึกษาต่อเนื่อง ฯลฯ สถานการณ์ที่รุนแรงในชนบทดังกล่าว ทำให้ชนบทกำลังอยู่ในภาวะวิฤติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิฤติเรื่องหนี้สินซึ่งเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่ในชนบทมาเป็นเวลานานแล้ว โดยที่ยังไม่มีรัฐบาลชุดใดสามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ และนับวันจะยิ่งรุนแรงมากขึ้น

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (2549) หลังวิฤติเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 รัฐบาลได้ใช้กลไกเดิมคือ คณะกรรมการบริหารสินเชื่อเกษตรแห่งชาติ (กบส.) ที่ตั้งขึ้นในปี 2536 เพื่อพิจารณาปัญหาหนี้สินของเกษตรกรทั้งระบบ กบส. ได้ดำเนินการ โดยแต่งตั้งอนุกรรมการและคณะทำงานชุดต่างๆ ซึ่งโดยมากจะอาศัยกลไกของธนาคารเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) ในการสำรวจหนี้สิน โดยพิจารณาเกษตรกรที่ประสบปัญหาเป็นรายๆ หลังจากนั้นได้ใช้มาตรการต่างๆ เช่น การยึดการชำระหนี้ทั้งต้นและดอกเบี้ย การปรับโครงสร้างหนี้ การให้สินเชื่อเพื่อไปใช้หนี้ในระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงกว่า การจำหน่ายหนี้สูญ และการปรับปรุงหนี้ ในการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ ในการแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ธ.ก.ส. ได้รายงานว่าได้แก้ปัญหาให้เกษตรกรไปแล้ว 1 แสน 2 หมื่นราย จำนวนหนี้ 7 พัน 300 กว่าล้านบาท

เมื่อต้นปี 2547 รัฐบาลได้จัดให้มีการลงทะเบียนคนจน พบว่า สาเหตุหนึ่งของความยากจนคือการมีหนี้สิน ผู้ไปลงทะเบียนคนจนทั้ง 100 % คือ ปัญหาหนี้สินแล้ว หนี้สินของผู้ไปลงทะเบียนมีหลากหลายสาเหตุด้วยกัน เช่น บางรายเกิดจากลงทุนทำนาทำไร่แล้วขาดทุนเพราะบางปีเจอกับปัญหาน้ำท่วมนา บางปีเจอฝนแล้ง จึงต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขามากินมาใช้และลงทุนทำนาทำไร่ในปีต่อไป ชาวบ้านส่วนใหญ่ประสบปัญหาหนี้สินจากความล้มเหลวของการทำเกษตรพาณิชย์ที่ไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิต เทคโนโลยี การจัดการ และการตลาดของตนเอง และที่สำคัญคือ ระบบเศรษฐกิจพึ่งตนเองของชนบทพังทลาย

แม้ว่ารัฐบาลปัจจุบันได้ประกาศสงครามกับความยากจน หรือการจัดการวานแก่นจน โดยหนึ่งในมาตรการทำสงครามกับความยากจนคือการแก้ไขปัญหาหนี้สินในระบบให้เข้ามาอยู่ในระบบก็ยังไม่ใช้มาตรการที่จะแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรได้ เป็นเพียงการควบคุมหนี้ให้มาอยู่

ในระบบที่ราชการจะเข้ามาดูแล แต่ในความจำเป็นของการดำรงชีวิต เกษตรกรจะก่อหนี้ในระบบได้ตลอดเวลา

ปัญหาหนี้สินยังเกี่ยวข้องกับระบบการผลิตในชนบทที่เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดหนี้สิน การแก้ปัญหานี้สินจึงไม่ใช่แค่เพียงสนับสนุนในรูปแบบเงินให้เปล่า เงินยืม หรือเงินกู้ปลอดดอกเบี้ย เท่านั้น แต่รวมถึงต้องมีการปรับเปลี่ยนการเกษตรให้เป็นเกษตรอินทรีย์แทนที่เกษตรเคมีซึ่งรัฐบาลต้องมีนโยบายสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ให้จริงจังกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

ขณะที่เกษตรกรภาคเหนือซึ่งมีที่ราบอยู่น้อยชนิดและมีที่นาอยู่ติดกับแม่น้ำก็ถูกน้ำท่วมมาทุกปี ส่วนเกษตรกรที่อยู่บนที่สูงก็ถูกควบคุมโดยนโยบายการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ทับที่ทำกินของชุมชน อีกทั้งยังควบคุมไม่ให้มีการทำไร่หมุนเวียน แต่ขณะเดียวกันก็ปล่อยให้มีการทำเหมืองแร่หรือทำธุรกิจท่องเที่ยวในเขตป่าได้ ทำให้ชุมชนภาคเหนือถูกปิดล้อมทุกด้าน และปัญหาขาดที่ทำกิน ขาดน้ำ จะนำไปสู่ความขัดแย้งแย่งชิงทรัพยากรระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน และกับรัฐรุนแรงทุกขณะ

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2547) รายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2547 จังหวัดเชียงใหม่ ว่าจำนวนหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือน จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม และสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของครัวเรือน จังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2547 มีดังนี้

วัตถุประสงค์ของการกู้ยืม	ครัวเรือน ทั้งสิ้น (บาท)	ผู้ถือครอง ทำการเกษตร (บาท)	ผู้ดำเนินธุรกิจของตน เอง ที่ไม่ใช่การเกษตร (บาท)
หนี้สินทั้งสิ้น	91,892.28	71,613.48	157,664.77
-เพื่อใช้ซื้อ/เช่าซื้อบ้านและที่ดิน	31,428.26	6,064.28	67,337.03
-เพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน	28,995.46	13,344.21	30,689.99
-เพื่อใช้ทำธุรกิจที่ไม่ใช่ การเกษตร	11,232.33	13,722.00	41,983.88
-เพื่อใช้ทำการเกษตร	18,432.74	38,482.97	16,898.25
-อื่นๆ	1,803.73		755.60

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาปัญหาหนี้สินทั้งระบบของเกษตรกร พบว่าเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาเป็นเวลายาวนาน เมื่อได้รับแรงซ้ำเติมจากวิกฤติเศรษฐกิจอีกจึงเป็นเรื่องหนักและรุนแรงดังเช่นจำนวนหนี้สินเฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ของผู้ถือครองทำการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเพื่อใช้ทำการเกษตรนั้น สูงถึง 38,482.97 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงิน

ที่ไม่น้อยเลยทีเดียว นั่นคือเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ต่างก็มีภาระหนี้สินในระดับหนึ่งทุกราย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการทำการเกษตร ในปัจจุบันจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายในการลงทุนทำการเกษตร และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของเกษตรกร และเกษตรกรส่วนใหญ่สามารถกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส. เพื่อนำมาใช้ในการในอัตราดอกเบี้ยที่ไม่สูงนัก และการใช้หลักประกันเงินกู้ก็สามารถใช้กลุ่มหรือบุคคลค้ำประกันซึ่งกันและกันได้ ซึ่งแหล่งเงินกู้สามารถช่วยพัฒนาอาชีพเกษตรกรกรมได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาถึงความต้องการสินเชื่อของเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และปัญหาอุปสรรคต่างๆ ของลูกค้าที่ใช้บริการ จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อใช้เป็นแนวทางที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจะได้ปรับปรุง แก้ไขในการให้สินเชื่อต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสินเชื่อของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของลูกค้าที่รับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากงานวิจัย

ผลที่ได้จากการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริม แก้ไขปัญหา และอุปสรรคของลูกค้าที่รับสินเชื่อจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อเป็นประโยชน์ต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้มาใช้บริการ

ขอบเขตและวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความต้องการสินเชื่อของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งขอบเขตการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ และประชากรที่ทำการศึกษาคือ ลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2547 (1 เมษายน 2547–31 มีนาคม 2548)

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยตัวแปรที่นำมาศึกษา คือ ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม และ ปัจจัยภายนอก และตัวแปรตาม (Dependent Variable)

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ
(Independent variables)

ตัวแปรตาม
(Dependent variable)

1.1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา

1.2 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ

- สภาพการถือครองที่ดิน
 - รายได้จากการเกษตร
 - รายได้นอกการเกษตร
 - รายได้ทั้งหมดของครอบครัว
 - ภาระหนี้สิน
 - ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า
- ร.ก.ส.

1.3 ปัจจัยด้านสังคม

- ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อ
- การติดต่อกับพนักงานสินเชื่อของธนาคาร
- ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ
- แหล่งกู้ยืมเงินนอกจาก ร.ก.ส.
- สถาบันการเงินที่ลูกค้า ร.ก.ส. คิดจะกู้ยืมเงินเป็นอันดับแรก

1.4 ปัจจัยภายนอก

- เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกสถาบันเงินกู้

ความต้องการสินเชื่อของลูกค้าธนาคาร
เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

- ด้านพืช
- ด้านปศุสัตว์
- ด้านการประมง
- ด้านกิจกรรมการแปรรูปสินค้าเกษตร
- ด้านการค้าขาย

นิยามคำศัพท์

ช.ก.ส. หมายถึง ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาจังหวัดเชียงใหม่
ความต้องการ หมายถึง ระดับความต้องการสินเชื่อของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร
 และสหกรณ์การเกษตรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ มาก
 ปานกลาง น้อย

ลูกค้า หมายถึง ผู้กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
อายุ หมายถึง อายุเต็มของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตร
 และสหกรณ์การเกษตร

สภาพถือครองที่ดิน หมายถึง การมีที่ดินเป็นของตนเอง และการเช่าที่ดินผู้อื่น
รายได้จากภาคการเกษตร หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร
 ของครัวเรือนเกษตรกร ยังมีได้หักค่าใช้จ่ายใดๆ โดยคิดเป็นเงินสด (บาท/ปี)

รายได้นอกภาคการเกษตร หมายถึง รายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางด้านนอก
 ภาคการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกร ยังมีได้หักค่าใช้จ่ายใดๆ โดยคิดเป็นเงินสด (บาท/ปี)

รายได้ทั้งหมดของครอบครัว หมายถึง รายได้ที่ได้จากภาคการเกษตร และรายได้นอกภาค
 การเกษตรของลูกค้า ช.ก.ส. รวมกัน

ภาระหนี้สิน หมายถึง สินเชื่อที่ลูกค้า ช.ก.ส. กู้ยืมไปเพื่อเป็นค่าลงทุน เป็นค่าใช้จ่าย
 ในการลงทุนในการประกอบอาชีพ

ความสามารถในการชำระหนี้ของลูกค้า ช.ก.ส. หมายถึง ความสามารถที่ลูกค้า ช.ก.ส.
 จะชำระหนี้เงินกู้ให้กับ ช.ก.ส. โดยแบ่งเป็นชำระหนี้ได้ทั้งหมด ชำระหนี้ได้บางส่วน
 และไม่สามารถชำระหนี้ได้

การติดต่อกับพนักงานสินเชื่อ หมายถึง จำนวนครั้งที่พนักงานไปติดต่อกับลูกค้าร่วมกับ
 จำนวนที่ลูกค้ามาติดต่อกับพนักงานที่ ช.ก.ส. ในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (1 เมษายน 2547 – 31 มีนาคม
 2548) โดยแบ่งการติดต่อกับพนักงานสินเชื่อ ดังนี้

จำนวน 1-5 ครั้ง เป็นระดับการติดต่อกับพนักงานสินเชื่อน้อย

จำนวนมากกว่า 5 ครั้ง เป็นระดับการติดต่อกับพนักงานสินเชื่อมาก

ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อ หมายถึง ความรู้ที่ได้จากการสอบถามลูกค้าในการให้
 บริการสินเชื่อ จำนวน 10 ข้อ รวม 10 คะแนน โดยแบ่งระดับความรู้เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อ
 ดังนี้ คะแนน 1-5 ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อน้อย

คะแนน 6-10 ความรู้เกี่ยวกับการให้บริการสินเชื่อมาก

ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ หมายถึง การสะสมความรู้จากการประกอบอาชีพของ
ลูกค้า ธ.ก.ส. (จำนวนปี)

แหล่งกู้ยืมเงินนอกจาก ธ.ก.ส. หมายถึง ธนาคารอื่นหรือสถาบันการเงินอื่นนอกเหนือจาก
ธ.ก.ส. ที่ให้สินเชื่อ

เกณฑ์ในการเลือกสถาบันเงินกู้ หมายถึง เงื่อนไขในการตัดสินใจเลือกสถาบันเงินกู้
โดยได้มาจากการสำรวจเบื้องต้นแล้วได้ 4 อันดับ ที่มากที่สุด คือ อัตราดอกเบี้ย จำนวนวงเงินสูงสุด
ที่ให้กู้ ความรวดเร็วในการดำเนินการ และความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงิน

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved